

Inleiding

Antwoordkernen zijn vrijwel nooit volledige zinnen. Antwoordkernen geven alleen aan, wat er beslist in het antwoord moet staan.

De bedoeling is, dat je eerst zelf de antwoorden vindt/bedenkt. Daarna maak je er zelf goede *eigen* zinnen van. Pas achteraf controleer je, of je antwoord goed is. Vaak is het geen kwestie van goed of fout, maar van volledig of niet volledig.

Wat zijn de regels voor het maken en nakijken van opdrachten:

Indelen

1. *Voor* in het schrift komen de aantekeningen te staan en ook de uitwerkingen
2. *Achterin* het schrift komen de opdrachten te staan

Opdrachten:

3. Alle opdrachten moeten gemaakt worden. De antwoorden moeten in **HELE** zinnen uitgeschreven worden.
4. Je slaat steeds een regel over tussen de opdrachten.
5. Alle antwoorden moeten nagekeken worden:
  - a. Is een antwoord goed, dan zet je met **RODE** pen een voor de kantlijn.
  - b. Is een antwoord fout en je snapt *waarom* je antwoord fout is verbeter je met **RODE** pen.
  - c. Is een antwoord fout en je snapt *niet* waarom je antwoord fout is dan zet je met **RODE** pen een **?** voor de kantlijn. Dat moet je dus vragen in de les.

Soms komt er bij de antwoordkernen **xxx**: dat betekent: zo'n antwoord moet je helemaal zelf bedenken. Vaak gaat het dan om een eigen mening, of een eigen voorbeeld: zoiets kunnen we natuurlijk niet voor je bedenken.

→ betekent: de opdracht is geen vraag. Je moet alleen de opdracht lezen. De vraag komt dan daarna: zie bij opdracht 2 →; de vraag staat bij 2.1.

..... betekent, dat wat op de stippellijn moet, overgenomen moet worden uit het boek.

Inhoudsopgave:

10 INLEIDING: HET MIDDEN-OOSTEN	3
11 HET MIDDEN-OOSTEN IN DE PREHISTORIE	3
11.1 OVERZICHTSKENNIS: TIJD VAN JAGERS EN BOEREN	4
12 DE OUDE GESCHIEDENIS VAN HET MIDDEN-OOSTEN	4
12.1 JODEN EN JODENDOM.....	4
12.2 ROMEINEN EN CHRISTENEN	5
12.3 OVERZICHTSKENNIS: TIJD VAN GRIEKEN EN ROMEINEN	5
13 HET MIDDEN-OOSTEN TEN TIJDE VAN DE MIDDELEEUWEN (500-1400)	6
13.1 HET ONTSTAAN VAN DE ISLAM	6
13.2 DE UITBREIDING VAN DE ISLAM EN INTERNE TEGENSTELLING BINNEN DE ISLAM	7
13.3 OVERZICHTSKENNIS: TIJD VAN RIDDELS EN MONIKEN	7
13.4 STEPPENVOLKEN NEMEN BEZIT VAN HET MIDDEN-OOSTEN	8
13.5 OVERZICHTSKENNIS: TIJD VAN STEDEN EN STATEN	8
14 HET MIDDEN-OOSTEN IN DE VROEGMODERNE TIJD (1400 – 1918)	8
14.1 DE OPKOMST EN BLOEI VAN HET OTTOMAANSE RIJK	8
14.2 OVERZICHTSKENNIS: TIJD VAN ONTDEKKERS EN HERVORMERS	9
14.3 DE ACHTERUITGANG EN ONDERGANG VAN HET OTTOMAANSE RIJK.....	10
14.4 OVERZICHTSKENNIS: TIJD VAN BURGERS EN STOOMMACHINES	10
15 HET MIDDEN-OOSTEN IN DE MODERNE TIJD: DEEL ÉÉN	11
15.1 DE NASLEEP VAN WERELDOORLOG I.....	11
15.2 ARABISCH NATIONALISME	12
15.3.1 <i>De diaspora</i>	12
15.4 DE ROERIGE JAREN TWINTIG EN DERTIG	14
15.5 DE NASLEEP VAN DE TWEEDE WERELDOORLOG.....	14
15.6 OVERZICHTSKENNIS: TIJD VAN DE WERELDOORLOGEN	15
16 HET MIDDEN-OOSTEN IN DE MODERNE TIJD (DEEL TWEE)	17
16.1 INLEIDING.....	17
16.2.1 <i>De Zesdaagse oorlog</i>	18
16.2.2 <i>Verdere radicalisering en terreur</i>	19
16.3 NIEUWE VERHOUDINGEN IN HET MIDDEN-OOSTEN	19
16.3.1 <i>Israël, Egypte en de Palestijnen</i>	19
16.3.2 <i>Israël, Palestijnen, Libanon en Syrië</i>	19
16.3.3 <i>De toenemende betekenis van de Arabische olie</i>	20
16.3.4 <i>Kansen op vrede in het Israëlisch-Palestijns conflict</i>	20
16.3.5 <i>Iran, Irak en Afghanistan</i>	21

Antwoordkernen

Midden-Oosten

10 Inleiding: het Midden-Oosten

- 1 →
- 1.1 Het stelt de 'famielstamboom' van de monotheïstische godsdiensten voor.
- De bakermat ligt in het Midden-Oosten. (afb. kleitablet met spijkerschrift en kop van Hammoerabi = soemerisch)
  - Jodendom eerste monotheïstische godsdienst (afb. chanoeka, de zevenarmige kandelaar en de Thora met Yat is aanwijshandje)
  - Christendom afsplitsing van jodendom (afb. gotische kathedraal)
  - Islam andere afsplitsing van jodendom (afb. moskee met mimbar, meestal drie treden. De profeet staat op hoogste trede, de imam op de middelste)
  - Bovenaan afb. de Tempelberg in Jeruzalem waar de drie monotheïstische godsdiensten samenkomen
- 2 Arabisering geldt niet voor:
- Hebreeuws (religieuze taal gehandhaafd)
  - Perzisch (wel Arabisch schrift met Arabische woorden)
  - Turks (eigen taal in Latijns schrift)
  -
- 3 Gregoriaans = christelijk
Joods
Islamitisch
- 3.1 Christelijk = astronomisch zonnejaar; joods = gebonden maanjaar; islamitisch = ongebonden maanjaar
- 4 Het Midden-Oosten heeft grote veranderingen ondergaan, voornamelijk afkomstig vanuit het westen. Deze veranderingen zijn reusachtig en verwoestend geweest voor het moderne Midden-Oosten.
- 4.1 Het stereotype dat het Midden-Oosten volledig is gearabiseerd.
- 5 →

11 Het Midden-Oosten in de prehistorie

- 6 Paleolithicum = Oude Steentijd (jagers en verzamelaars) en Neolithicum = Nieuwe Steentijd (landbouwculturen)
- 6.1 Zie 6
- 6.2 Ongeveer 8000 v. Chr.
- 7 Warmer klimaat na vierde ijstijd met overstromingen en verandering van flora en fauna
- 7.1 Verband tussen overstromingen en ontstaan van landbouwculturen
- 7.2 →
- 8 →
- 8.1 Oorzakelijk verband tussen het einde van de vierde ijstijd en het ontstaan van landbouw.
- 8.2 Kijkend naar de menselijke middelen van bestaan is er sprake discontinuïteit

- 8.3 Klimatologisch, kijkend ook naar de huidige opwarming van de aarde, kun je spreken van continuïteit
- 8.4 Geologisch onderzoek + historisch onderzoek naar de oude verhalen over de zondvloed

- 9 →
- 9.1 Primaire bronnen
- 9.2 De schriftelijke bewijzen omspannen een periode van 2000 jaar.
- 9.3 Wijd verbreid in de regio's die Hancock juist aangeeft als overstromingsgebieden.

- 10 Periode van de historie (zelf geschreven bronnen)

- 11 Odyssee
- 11.1 →
- 11.2 →

11.1 Overzichtskennis: Tijd van jagers en boeren

- 12 Overgang van jagen en verzamelen naar landbouw

- 13 Hoe groter het bezit aan grond, des te rijker en dus machtiger iemand is = ontstaan van een gelaagde samenleving.

- 14 Met de verandering van klimaat en flora en fauna bleek de vruchtbare rivierklei, als gevolg van jaarlijkse overstromingen, mest te zijn voor de ingezaaide graankorrels. Hierdoor was een permanente verblijfplaats mogelijk.
- 14.1 Egypte

12 De Oude geschiedenis van het Midden-Oosten

12.1 Joden en jodendom

- 15 3600 jaar (-3000 tot + 600)
- 15.1 Egypte en Mesopotamië (Soemerij, Akkadië [Baylonië] en Syrië)
- 15.2 China (Hoang-ho en Jangste-kiang)
- 15.3 Strook land in de vorm van een halve maan (Syrië/Libanon via Mesopotamië naar de Perszische golf).

- 16 Egypte: via exodus terug naar Heilige Land; Babylonië (Babylonische ballingschap): door Perzen terug; Diaspora = verstrooiing: door Romeinen verstrooid (verspreid) over de wereld
- 16.1 Kanaän, Israël en Judea, Palestina
- 16.2 Joden = volk / natie ≠ joden = aanhangers joodse religie

- 17 Tien Geboden = Ark des Verbonds – Thora
- 17.1 Tempel als religieus centrum (Salomo) en hoofdstad Joodse staat

- 18 →
- 18.1 oog-om-oog / tand-om-tand = wet van de woestijn
- 18.2 rechtsongelijkheid vs. straf voor iedereen hetzelfde!
- 18.3 oog-om-oog is kennelijk algemene code voor het Midden-Oosten / Mesopotamië oog-om-oog is kennelijk algemene code voor het Midden-Oosten / Mesopotamië

- 19 →

- 19.1 oog-om-oog / tand om tand
- 19.2 oog-om-oog is kennelijk algemene code voor het Midden-Oosten / Mesopotamië
- 19.3 niet vergelden, maar schuldige confronteren

- 20 →
- 20.1 Christelijk principe

- 21 monotheïsme
- 21.1 steun van Perzen tegen Babyloniërs, Romeinen en Byzantijn
- 21.2 jodendom neemt zoroastrische invloed over: Goed-Kwaad; Gezalfde Verlosser en Laatste Oordeel

- 22 Chanoeka: feest van het licht
- 22.1 Bar Mitswa: initiatie (jongen wordt 'man')

12.2 Romeinen en christenen

- 23 Christelijke kerk nu moskee (minaretten)

- 24 Bezit Armenië en Mesopotamië + beheersing zijderoute + specerijenroute
- 24.1 Turken/noord (zijderoute) en Arabieren/zuid (specerijen)
- 24.2 godsdienstige beïnvloeding

- 25 →
- 25.1 handel
- 25.2 godsdienstige beïnvloeding
- 25.3 hellenisme

- 26 Jezus, de Messias? + Nieuwe Testament
- 26.1 Alle mensen zijn gelijk
- 26.2 bronnen: Oude Testament; Jezus uit Joodse volk; monotheïsme; verlosser

12.3 Overzichtskennis: Tijd van Grieken en Romeinen

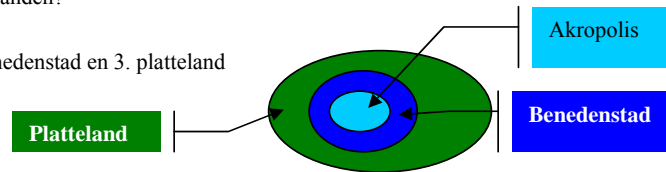
- 27 - de groei van het Romeinse wereldrijk en daarmee de verspreiding van het Grieks-Roemijnse cultuur in Europa
- de ontwikkeling van het jodendom en het Christendom als de eerste monotheïstische godsdiensten
- 27.1 3000 v. Chr. – 500 n. Chr.
- 27.2 De confrontatie tussen de Grieks-Romeinse cultuur en de Germaanse cultuur in Noordwest Europa

- 28 mensenrechten, omdat ....gelden voor iedereen altijd en overall
- 28.1 Slavernij + vrouwen geen burgerrechten

29

	regeringsvorm	kenmerken
1.	Autocratie	Één persoon
2	aristocratie	Weinig grondbezitters
3	Timocratie	Weinig geldbezitters
4	democratie	Alle burgers

29.1 Wie heeft/hebben de macht in handen?

30 1. Hoge stad (akropolis) , 2. benedenstad en 3. platteland

31 Alexander de Grote

31.1 Klein-Azië

31.2 Timpaan en de gouden uilen: De twaalf gouden uilen in het timpaan van het Harmoniegebouw zijn een eerbetoon aan de Griekse godin Pallas Athena. In de verbeelding staat zij symbool voor de Faculteit der Letteren. Aan Pallas Athena werden de eigenschappen verstand, moed, schoonheid en trouw toegedicht en zij werd vereerd als de godin van de wijsheid, van oorlog en vrede en van de schone kunsten. Om haar wijsheid te benadrukken wordt de godin vaak afgebeeld met een uil. In de Romeinse tijd werd Athena gelijk gesteld aan de godin Minerva, de patrones van de schone kunsten.

31.3 Pallas Athena

13 Het Midden-Oosten ten tijde van de Middeleeuwen (500-1400)

13.1 Het ontstaan van de Islam

32 Monotheïsme

32.1 "U alleen aanbidden wij"

32.2 christendom: Vader, de Zoon en de Heilige Geest

33 →

33.1 Koppeling handel en religie (trekt veel gelovigen = kopers)

33.2 Bereidheid tot concessies = aansluiten bij locale tradities

33.3 Wekken van Arabisch nationalisme en de verbreiding van de islam

33.4 Het is het instrument van de verbreiding van de goedsdienst

33.5 islam veroverd ook niet-Arabische gebieden

34 →

34.1 eschatologie betekent onmiddellijke verlossing / vergelding (uitzicht, troost)

34.1.1 Goed leven leidt tot eeuwig leven in de Hemel

34.1.2 Slecht leven leidt tot eeuwig branden in de Hel

34.2 goeden krijgen beloning in Nieuwe Leven

34.3 .

	Bron 1	Bron 2
Oordeel over goed en kwaad	Ja	ja
Hemel en hel	Ja	Ja
Duizend jaren tot Laatste Oordeel	Ja	nee

35 sjahada, salat, sawm, zakat, hadj

35.1 jahada = geloofsbelijdenis; salat = 5 x bidden; sawm = vasten ramadan; zakat: aalmoes voor weduwen en wezen; hadj = eenmaal naar Mekka

35.2 haddith en soenna

13.2 De uitbreiding van de Islam en interne tegenstelling binnen de Islam

- 36 xxx
- 37 leiderschap continueren
- 37.1 Kalief werpt zich op tot religieus en politiek leider (relatie met Mohammed?)
- 38 shi'ieten en soennieten
- 38.1 shi'ieten: alleen erkennen familie profeet. Via deze afstamming gaat religie verder
- 38.2 soennieten: erkennen alleen Koran en de traditie van Mohammed (haddith en soenna)
- 38.3 shi'ieten in twaalvers en zevenen
- 38.4 Twaalvers geloven in terugkerende Mahdi = Messias?
- 38.4.1 3 – 2 – 1
- 38.4.2 Bron 1 = matig Bron 4 = matig
Bron 2 = laag Bron 5 = hoog
Bron 3 = laag Bron 6 = laag
- 38.4.3 Bron 1 = V.v. : wat waren de directe gevolgen van de aanval op Najaf
B.v. : wie is Dia Abdul-Zahra?
Etc.
- 38.4.4 →
- 38.4.5 → (vraag je docent aan het begin van de les! om hier kort aandacht aan te besteden)
- 38.4.6 Shi'ieten, hier bevindt zich het graf van Imam Ali
- 39 →
- 39.1 afleiding assassijnen van hasjies; leider Hassan; religieuze moord
- 39.2 gebruik terrorist, relatie met Bin Laden/11 september
- 39.3 column: ego-document (standplaatsgebondenheid = groot door boodschap/emotie columnist; artikel Encarta: informatie verschaffen: standplaatsgebondenheid gering door doelstelling (feiten!))
- 39.4 koppeling islam aan terrorisme
- 39.5 voor: vervolg spreekt van Moses, dus relatie alinea 1 en alinea 2 tegen: Jeruzalem wordt niet met name genoemd, het is dus een interpretatie
- 40 →
- 40.1 Hij = God
- 40.2 →
- 40.2.1 Mohammed
- 40.2.2 →
- 40.2.3 →
- 40.2.4 voor: vervolg spreekt van Moses, dus relatie alinea 1 en alinea 2 tegen: Jeruzalem wordt niet met name genoemd, het is dus een interpretatie
- 41 'ware gelovigen' zien slechts één beperkt deel van de waarheid
- 42 niet verwekt: zinspeling op Jezus als zoon Gods. God is één: tegen vader en zoon = 2 aanbedenen

13.3 Overzichtskennis: tijd van ridders en monijnen

- 43 Wel: ontstaan en verspreiding van de Islam
- 44 Domein

- 44.1 de vrijwel volledige vervanging in West-Europa van de agrarisch-urbane cultuur door een zelfvoorzienende agrarische cultuur, georganiseerd via hofstelsel en horigheid;
- 44.2 Ja, door aanwezigheid van een kerkgebouw
- 44.3 Grote volksverhuizing → onveiligheid
- 45 A. = feodum; B. = leenheer, leenman; C. = feodale verhouding
- 46 Hofstelsel (domaniale stelsel)
- 46.1 A = bescherming; B= herendiensten
- 46.2 Het hofstelsel (= vorm van 'betaling') vormt de basis van het feodale stelsel

13.4 Steppenvolken nemen bezit van het Midden-Oosten

- 47 economische en culturele bloei
- 48 Turken en Mongolen
- 48.1 hun stamland zijn de steppen van Centraal-Azië
- 48.2 →
- 48.2.1 Kruistochten
- 48.3 Politiek: kruisvaardersstaatjes vestigen kortstondige, beperkte heerschappij in Levant. Economisch: uitwisseling contacten West/Zuid-Europa – Midden-Oosten (handel!)
- 49 Arabieren verdrongen als leidende elite. Maar islam als godsdienst breidt zich uit
- 50 →
- 50.1 originaliteit is keuze primair-secundair. Linkerbron en rechterbron zijn primair: ooggetuigen!
- 50.2 specialiteit is vaststellen mate van standplaatsgebondenheid (objectief-subjectief). Beide bronnen zijn ooggetuigenverslagen. De standplaatsgebondenheid schuilt in hun partijdigheid. Linkerbron is partijdiger dan rechter!

13.5 Overzichtskennis: Tijd van steden en staten

- 51
- De kruistochten en de expansie van de christelijke wereld
  - de opkomst van handel en ambacht als basis voor het herleven van een agrarisch-urbane samenleving;
  - de opkomst van de stedelijke burgerij en de toenemende zelfstandigheid van steden;
- 52 de kruistochten en de expansie van de christelijke wereld;
- 53 -->
- 53.1 Ja tussen soennieten en shi'ieten
- 53.2 Toenemende wereldlijke macht (de keizer)

14 Het Midden-Oosten in de Vroegmoderne Tijd (1400 – 1918)

14.1 De opkomst en bloei van het Ottomaanse rijk

- 54 →
- 54.1 Arabisch kerngebied naar hele Midden-Oosten + Noord-Afrika + Iberisch Schiereiland. Turken gaan richting Oost-Europa (Balkan). Perzen richting Afganistan en Centraal-Azië en India
- 54.2 Arabieren + Turken + Perzen

- 54.3 Iberisch Schiereiland (Oost-Europa later)
- 55 Osmaanse Rijk en Perzische Rijk
- 55.1 godsdienstige verdeeldheid: soennieten versus sji'ieten
- 55.2 oorzaak
- 56 Constantinopel is 1. christelijke hoofdstad (Oost-Romeinse Rijk), 2. springplank naar Europa
- 57 Autocratie
- 57.1 De Hoge Porte
- 57.2 Grootvizier
- 57.3 Istanbul
- 58 →
- 58.1 Het leger
- 58.2 "De voornaamste officieren van het rijk zaten links en rechts van de vizier" en "Hij is zo afhankelijk van de janitsaren dat zij ieder moment zijn hoofd kunnen opeisen en hem in zijn graf gooien..."
- 58.3 De tijd van grieken en Romeinen / Klassieke Oudheid
- 58.4 *Schuin is het argument van Johan Raye.*
Tegenover de ingang zat de vizier, voor een getralied raam, waar de sultan zo nu en dan achter verschijnt als hij op de hoogte wil worden gebracht van bepaalde zaken. *Door de drukte die hij daarmee veroorzaakt houdt hij in ieder geval ontzag en vrees voor zijn persoon in stand, hij imponeert mogelijke oproerkraaiers en verhindert veel ongerechtigheden.*
De luister waarmee de sultans zijn omgeven *verblindt hen dikwijls zodanig dat zij erdoor ontsporen om zich volledig in zingenot storten. Uit zwakheid dragen zij het grootste deel van de macht over aan ministers. Deze lieden bezitten zoveel eerzucht en afgunst dat zij niet zelden opstanden beginnen.*
- 58.5 "Naast hem stonden drie andere tulbanden, symbolen van zijn macht in Europa, Afrika en Azië" Hiermee wordt aangegeven dat de macht van de sultan zich over drie continenten uitspreidde.
- 58.6 – geschreven, secundaire bron (het is een bewerking)
- subjectieve bron
  - standplaatsgebondenheid hoog, want het is een subjectieve bron

14.2 Overzichtskennis: Tijd van ontdekkers en hervormers

- 59 Van links naar rechts: individu central (anatomie) – perspectief – Grieks-Romeinse cultuur – Natuurwetenschap (waarnemen, experimenteren, concluderen)
- 59.1 .
- het veranderende mens- en wereldbeeld van de renaissance en het begin van een nieuw wetenschappelijke belangstelling;
  - de herleving van de klassieke Oudheid;
- 60 aanleiding
- 60.1 het begin van de overzeese expansie van Europa;
- 60.2 de specerijen zelf gaan helen in Indië
- 60.3 wetenschap (kompas, sextant, scheepsbouw, (zee)kaarten)
- 61 →
- 61.1 (in boek 62.1)• de splitsing van de christelijke kerk in West-Europa als gevolg van de protestantse reformatie;
- het conflict in de Nederlanden dat resulteerde in de stichting van een Nederlandse staat.

- 61.2 (in boek 62.2) Maarten Luther
- 61.3 (in boek 62.3) Politiek, economisch en cultureel
- 61.4 (in boek 62.4) Protest tegen Rooms-katholieke kerk als staatskerk

14.3 De achteruitgang en ondergang van het Ottomaanse Rijk

- 62 Oostenrijk-Hongarije, Rusland, Engeland, Holland, Frankrijk, Ottomaanse Rijk
- 63 achterstand techniek scheepvaart, koloniën leveren kapitaal, Europa gaat exporteren
- 63.1 decentralisatie Osmaanse Rijk, centralisatie d.m.v. autocratische nationale staten in Europa
- 63.2 zelfkritiek Europeanen neemt Osmaanse Rijk als voorbeeld. Daarna wordt Europa een voorbeeld voor Osmaanse Rijk
- 64 →
- 64.1 'het eerste jaartal is het de facto verlies' = feitelijk,
'het tweede jaartal is het de jure verlies' = juridisch
- 64.2 Springplank voor westerse expansie
- 64.3 Rusland en Oostenrijk-Hongarije
- 64.4 Rusland
- 65 →
- 65.1 →
- 65.2 Memo: secundair, Lewis secundair, Turkse bron: primair
- 65.3 kinderen van ongelovigen verzamelen, drillen
- 65.4 sociale mobiliteit via korps der janitsaren
- 65.5 →
- 66 →
- 66.1 Midden-Oosten ligt open voor Europese expedities. Alleen Europese macht kan Europese macht bestrijden
- 66.2 ideeën van de Franse Revolutie
- 66.3 aanval op godsdienst, gelijkheid, bewustmaking gewone volk
- 66.4 Satan
- 66.5 vereniging op basis van geloof, niet op basis van natie
- 67 expansie vanuit voornamelijk industrieel-economische motieven
- 67.1 afzetgebieden, grondstofgebieden, kapitaalexport (investeringen)
- 67.2 marktgewassen; banken; infrastructuur en verbindingen
- 68 nieuwe middenklasse
- 68.1 nieuwe middenklasse vatbaar voor verwestering (liberalisme en nationalisme)
- 68.2 Jong-Turken: grondwet en parlement
- 68.3 destabilisering Osmaanse Rijk, verdere afhankelijkheid van westen
- 69 bedreiging Britse posities in Perzische Golf en India
- 69.1 kapitaalexport Duitsland vooral gericht op Balkan en Midden-Oosten

14.4 Overzichtskennis: Tijd van burgers en stoommachines

70 Tijd van regenten en vorsten

Voor dit tijdvak gelden de volgende kenmerkende aspecten:

- het streven van vorsten naar absolute macht;
- de bijzondere plaats in staatkundig opzicht en de bloei in economisch en cultureel opzicht van de Nederlandse Republiek;
- wereldwijde handelscontacten, handelskapitalisme en het begin van een wereldeconomie;
- de wetenschappelijke revolutie.

De tijd van pruiken en revoluties

Voor tijdvak 7 gelden de volgende kenmerkende aspecten:

- rationeel optimisme en 'verlicht denken' dat werd toegepast op alle terreinen van de samenleving: godsdienst, politiek, economie en sociale verhoudingen;
- voortbestaan van het ancien régime met pogingen om het vorstelijk bestuur op eigentijdse verlichte wijze vorm te geven (verlicht absolutisme);
- uitbouw van de Europese overheersing, met name in de vorm van plantagekoloniën en de daarmee verbonden transatlantische slavenhandel, en de opkomst van het abolitionisme;
- de democratische revoluties in westerse landen met als gevolg discussies over grondwetten, grondrechten en staatsburgerschap.

- 71 Expansie als gevolg van industrialisatie en nationalisme
- 71.1 (stoom)machine als aandrijfkracht
- 71.2 Toenemende vraag naar goedkope grondstoffen en afzetgebieden

- 72 Nationalisme, liberalisme

- 73 Beide
- 73.1 Middelpuntvliedend
- 73.2 De opkomst van emancipatiebewegingen (bijv. Volken op de Balkan en vazalstaten, als Egypte) = middelpuntvliedend
Jong-Turken = middelpuntzoekend

15 Het Midden-Oosten in de Moderne Tijd: deel één

15.1 De nasleep van Wereldoorlog I

- 74 economisch en politiek-strategisch (opstand provoceren in moslimgebieden tegen GB, F en RU)
- 74.1 steunen van christelijke en andere minderheden + steunen Arabisch nationalisme (= anti-Turks)

- 75 Sèvres
- 75.1 Zie pag. 181 en 182: Anatolië helemaal Turks, Istanbul behouden; Italianen en Fransen weg

- 76 →
- 76.1 Islam is bindende factor
- 76.2 Positief: terugdringen westers imperialisme; negatief: overnemen westerse secularisatie
- 76.3 Derwisj: beweging van geïnspireerde Moslimbroeders. Geloof = Woord (wet) x gevolesleven
- 76.4 Vooroordeel rijke islamiet: derwisj is niet geloofsvast, vooroordeel derwisj: rijke ode niet aan liefdadigheid en pelgrimage (zakat en hadj)

- 77 Onder Brits protectoraat met sjah
- 77.1 Verdeling Syrië, Irak en Palestina
- 77.2 Officiële politiek is gericht op dekolonisatie (USA) en op steun aan anti-Turks nationalisme
- 77.3 Gebieden bestuurd in opdracht van de Volkenbond

- 77.4 Syrië en Libanon Frans, Irak; Palestina Brits
- 77.5 Engelsen voor monarchie, Fransen voor Republiek
- 77.6 Feisal zoon van Britse beschermeling Hoessein
- 77.7 Syrië en Libanon hebben belangrijke christelijke minderheden en niet-soennitische islamieten (moslims)

15.2 Arabisch nationalisme

78 Fransen en Engelsen

79 Hoessein:
land westelijk deel van het Arabisch schiereiland
titel: koning
Feisal
Land: Syrië
Titel: koning
Feisal
Land: Irak
Titel: Koning
Abdullah
Land: Trans-Jordanië
Titel: Emir

79.1 Xxx

79.2 Verdeel- en –heers- politiek

80 Verdeel en heers

80.1 Hoessein in Arabië, Feisal in Syrië en Abdoellah in Trans-Jordanië

80.2 Xxx

81 Streng interpretatie van islam in oorspronkelijke vorm (puriteins, fundamentalistisch)

81.1 Erkenning Britse positie: geen pretentie van panarabisme

81.2 Verdeel en heers, wereldlijke bedoelingen maskeren, beloften en tegen-beloften

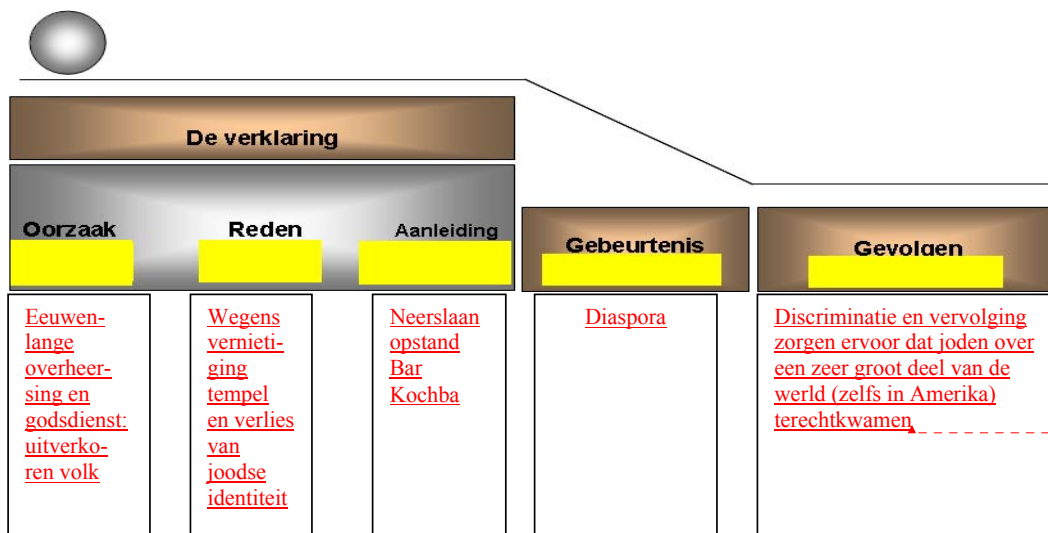
15.3.1 De diaspora

82 Opstand olv Bar Kochba 132-135 n.Chr.

82.1 Aanleiding

- Met opmaak: Frans (standaard)
- Met opmaak: opsommingstekens en nummering
- Met opmaak: Nederlands (standaard)
- Met opmaak: Kop 2, Spatiëring tussen Aziatische en Latijnse tekst niet aanpassen
- Verwijderd: ¶
- Met opmaak: Tekstkleur: Blauw
- Met opmaak: Inspringing: Links: 0 pt, Verkeerd-om: 42,55 pt
- Met opmaak: Meerdere niveaus + Niveau: 1 + Nummeringopmaakprofiel: 1, 2, 3, ... + Beginnen bij: 1 + Uittijning: Links + Uitgelijnd op: 0 pt + Tab na: 42,55 pt + Inspringen op: 42,55 pt
- Met opmaak: Meerdere niveaus + Niveau: 1 + Nummeringopmaakprofiel: 1, 2, 3, ... + Beginnen bij: 1 + Uittijning: Links + Uitgelijnd op: 0 pt + Tab na: 42,55 pt + Inspringen op: 42,55 pt
- Met opmaak: Inspringing: Links: 6,55 pt, Eerste regel: 36 pt
- Met opmaak: Duits (standaard)
- Met opmaak: Meerdere niveaus + Niveau: 2 + Nummeringopmaakprofiel: 1, 2, 3, ... + Beginnen bij: 1 + Uittijning: Links + Uitgelijnd op: 0 pt + Tab na: 42,55 pt + Inspringen op: 42,55 pt
- Met opmaak: Meerdere niveaus + Niveau: 1 + Nummeringopmaakprofiel: 1, 2, 3, ... + Beginnen bij: 1 + Uittijning: Links + Uitgelijnd op: 0 pt + Tab na: 42,55 pt + Inspringen op: 42,55 pt
- Met opmaak: Meerdere niveaus + Niveau: 2 + Nummeringopmaakprofiel: 1, 2, 3, ... + Beginnen bij: 1 + Uittijning: Links + Uitgelijnd op: 0 pt + Tab na: 42,55 pt + Inspringen op: 42,55 pt
- Met opmaak: Nederlands (standaard)
- Met opmaak ... [1]
- Met opmaak ... [2]
- Met opmaak: Kop 3, Spatiëring tussen Aziatische en Latijnse tekst niet aanpassen
- Met opmaak ... [3]
- Met opmaak ... [4]

82.2

- Met opmaak: Centreren
- Met opmaak: Lettertype: Niet Vet, Niet Cursief
- Met opmaak: Inspringing: Links: 42,55 pt
- Met opmaak: Lettertype: (Standaard) Times New Roman, Niet Vet, Niet Cursief
- Met opmaak: Meerdere niveaus + Niveau: 1 + Nummeringopmaakprofiel: 1, 2, 3, ... + Beginnen bij: 1 + Uittijning: Links + Uitgelijnd op: 0 pt + Tab na: 42,55 pt + Inspringen op: 42,55 pt
- Met opmaak: opsommingstekens en nummering
- Met opmaak: Meerdere niveaus + Niveau: 1 + Nummeringopmaakprofiel: 1, 2, 3, ... + Beginnen bij: 1 + Uittijning: Links + Uitgelijnd op: 0 pt + Tab na: 42,55 pt + Inspringen op: 42,55 pt
- Met opmaak: Meerdere niveaus + Niveau: 2 + Nummeringopmaakprofiel: 1, 2, 3, ... + Beginnen bij: 1 + Uittijning: Links + Uitgelijnd op: 0 pt + Tab na: 42,55 pt + Inspringen op: 42,55 pt
- Met opmaak: Meerdere niveaus + Niveau: 1 + Nummeringopmaakprofiel: 1, 2, 3, ... + Beginnen bij: 1 + Uittijning: Links + Uitgelijnd op: 0 pt + Tab na: 42,55 pt + Inspringen op: 42,55 pt
- Met opmaak: Meerdere niveaus + Niveau: 2 + Nummeringopmaakprofiel: 1, 2, 3, ... + Beginnen bij: 1 + Uittijning: Links + Uitgelijnd op: 0 pt + Tab na: 42,55 pt + Inspringen op: 42,55 pt
- Met opmaak: Meerdere niveaus + Niveau: 3 + Nummeringopmaakprofiel: 1, 2, 3, ... + Beginnen bij: 1 + Uittijning: Links + Uitgelijnd op: 0 pt + Tab na: 42,55 pt + Inspringen op: 42,55 pt
- Met opmaak: Meerdere niveaus + Niveau: 1 + Nummeringopmaakprofiel: 1, 2, 3, ... + Beginnen bij: 1 + Uittijning: Links + Uitgelijnd op: 0 pt + Tab na: 42,55 pt + Inspringen op: 42,55 pt
- Met opmaak ... [5]
- Met opmaak ... [6]

83 Sefardische joden en Asijkenazische joden

84 Verschil tussen openlijk belijden in alle vrijheid en geen vervolging maar ook geen officiële erkenning

84.1 Ruimte om hier te wonen en te werken, maar echte deelname aan de samenleving, bijvoorbeeld door overheidsfuncties te bekleden, was niet mogelijk.

84.2 →

84.2.1 Emancipatie en integratie en misschien op den duur zelfs wel assimilatie

84.2.2 Rooms-katholieken

15.3.2 **Zionisme**

85 →

85.1 Modern antisemitisme

85.2 Mogelijke volgorde: 1, 3, 4/5, 2/6

85.3 xxx

86 Discriminatie speciaal gericht op joden

86.1 Racisme gericht tegen alle rassen en antisemitisme specifiek tegen joden

86.2 Modern staat voor industriële samenleving. Binnen die nieuwe samenlevingen ontwikkelde zich nationalisme. Dat nationalisme krijgt nog meer glans door de eigen beschaving enorm aan te prijzen door andere beschavingen of vertegenwoordigers van die beschavingen af te schilderen als inferieur. Deze ideeën konden ook nog eens wetenschappelijk bewezen worden met de rassenleer op basis van het Darwinisme.

86.3 →

86.3.1 Xxx

86.3.2 Xxx

87 →

87.1 Nationalisme

87.2

De zionistische beweging slaagde erin van Arabische grootgrondbezitters grond te kopen

voor Joodse nederzettingen in Palestina. Joodse kolonisten vestigden zich als boer in kibboetzim, waardoor vele Arabische (Palestijnse) pachters hun land moesten verlaten.

88 Britten beloven de oprichting Joods nationaal tehuis; 2. maar beloven niet een Joodse staat

15.4 de roerige jaren twintig en dertig

89 Zionisten niet: Jeruzalem; Arabieren niet: Joodse staat

89.1 Transbetekent over de rivier, nl. de Jordaan

89.2 Eigen staat erkend, Jeruzalem niet in Arabische handen

89.3 Deling van Palestina

90 Angst voor verder nazi-invloed op Arabieren

90.1 Ronde Tafel Conferentie: geen deling Palestina; Joodse staat ontkend; Arabieren krijgen overwicht

90.2 Hagana

91 →

91.1 Ideeën wortelen niet in Arabische historie en cultuur; sociaal verbonden met westerse elite; associatie met westers kolonialisme

91.2 Duitsland en Italië gaan uit van eenheid, niet van versnippering van macht. D en I zijn de vijanden van GB en F

91.3 Vijanden van GB, F en de Joden

91.4 Osmaanse Rijk wordt bij de vrede van Sèvres geamputeerd. Toen koos Osmaanse Rijk voor D, nu kiest Turkije voor Geallieerde en zit dan als overwinnaar aan tafel

15.5 de nasleep van de tweede Wereldoorlog

92 →

92.1 Xxx

92.2

Het voldeed aan hun voornaamste eisen: zelfbeschikkingsrecht en de controle over de immigratie.

92.3 Jeruzalem geen Joodse stad, maar aan de andere kant ook niet Arabisch

92.4 Xxx

93 →

93.1 Beide

93.2 Appeleren aan het schuldgevoel ten aanzien van de Joden, waarvan zovelen omkwamen in de Duitse concentratiekampen. Had men wel genoeg gedaan voor al die Joden in de kampen of om te voorkomen dat zij in die kampen terecht kwamen.

94 Machtvacuüm

95 →

95.1 →

95.1.1 Israël

95.1.2 Jeruzalem en Palestijns gebied heeft nu geen verbinding meer met zee

95.1.3 Ja

Met opmaak: Meerdere niveaus + Niveau: 1 + Nummeringopmaakprofiel: 1, 2, 3, ... + Beginnen bij: 1 + Uittijning: Links + Uitgelijnd op: 0 pt + Tab na: 42,55 pt + Inspringen op: 42,55 pt

Met opmaak: Nederlands (standaard)

Met opmaak: Kop 2, Spatiëring tussen Aziatische en Latijnse tekst niet aanpassen

Met opmaak: Meerdere niveaus + Niveau: 1 + Nummeringopmaakprofiel: 1, 2, 3, ... + Beginnen bij: 1 + Uittijning: Links + Uitgelijnd op: 0 pt + Tab na: 42,55 pt + Inspringen op: 42,55 pt

Met opmaak: Meerdere niveaus + Niveau: 2 + Nummeringopmaakprofiel: 1, 2, 3, ... + Beginnen bij: 1 + Uittijning: Links + Uitgelijnd op: 0 pt + Tab na: 42,55 pt + Inspringen op: 42,55 pt

Met opmaak: Meerdere niveaus + Niveau: 1 + Nummeringopmaakprofiel: 1, 2, 3, ... + Beginnen bij: 1 + Uittijning: Links + Uitgelijnd op: 0 pt + Tab na: 42,55 pt + Inspringen op: 42,55 pt

Met opmaak: Meerdere niveaus + Niveau: 2 + Nummeringopmaakprofiel: 1, 2, 3, ... + Beginnen bij: 1 + Uittijning: Links + Uitgelijnd op: 0 pt + Tab na: 42,55 pt + Inspringen op: 42,55 pt

Met opmaak ... [7]

Met opmaak: Kop 2, Spatiëring tussen Aziatische en Latijnse tekst niet aanpassen

Met opmaak: Nederlands (standaard)

Met opmaak ... [8]

Met opmaak ... [9]

Met opmaak: Inspringing: Links: 42,55 pt

Met opmaak ... [10]

Met opmaak ... [11]

Met opmaak ... [12]

Met opmaak ... [13]

Met opmaak ... [14]

Met opmaak ... [15]

Met opmaak ... [16]

- 95.2 →
- 95.3 →
- 95.3.1 Xxx
- 95.3.2 Xxx
- 95.3.3 Xxx
- 95.4 →
- 95.4.1 Xxx

15.6 Overzichtskennis: tijd van de wereldoorlogen

- 96 →
- 96.1

- Met opmaak:** Meerdere niveaus + Niveau: 2 + Nummeringopmaakprofiel: 1, 2, 3, ... + Beginnen bij: 1 + Uitleg: Links + Uitgelijnd op: 0 pt + Tab na: 42,55 pt + Inspringen op: 42,55 pt
- Met opmaak:** Meerdere niveaus + Niveau: 3 + Nummeringopmaakprofiel: 1, 2, 3, ... + Beginnen bij: 1 + Uitleg: Links + Uitgelijnd op: 0 pt + Tab na: 42,55 pt + Inspringen op: 42,55 pt
- Met opmaak:** Meerdere niveaus + Niveau: 3 + Nummeringopmaakprofiel: 1, 2, 3, ... + Beginnen bij: 1 + Uitleg: Links + Uitgelijnd op: 0 pt + Tab na: 42,55 pt + Inspringen op: 42,55 pt
- Met opmaak:** Meerdere niveaus + Niveau: 2 + Nummeringopmaakprofiel: 1, 2, 3, ... + Beginnen bij: 1 + Uitleg: Links + Uitgelijnd op: 0 pt + Tab na: 42,55 pt + Inspringen op: 42,55 pt
- Met opmaak:** Kop 1, Links, Spatiëring tussen Aziatische en Latijnse tekst niet aanpassen
- Met opmaak:** Tekstkleur: Violet
- Met opmaak:** Lettertype: 14 pt, Tekstkleur: Violet
- Met opmaak:** Oprachten 1, Links
- Tabel met opmaak**

Tabel met opmaak

Bron	Kenmerkend aspect	Uitleg + bijbehorend beeldelement
No. 1		
No. 2	<u>I (modern communicatiemiddel) en II (national-socialisme) en V (racisme en discriminatie)</u>	Uitleg: de nazi's discrimineerden de Joden. Zij wilden ook NL zover krijgen dat zij anti-Joods vanzelfsprekend zouden gaan vinden. Vandaar dat zij bijvoorbeeld gebruik maakten van de film. Beeldelement: Joden zijn uitbuiters. Zij verdienen grof aan mensen. Vandaar dat hij er staat met geld in zijn hand / joden worden aangestuurd door communisten. Dat zie je aan de hamer en de sikkel.
No. 3	<u>I. de rol van propaganda- en moderne communicatiemiddelen en vormen van massaorganisatie</u>	Uitleg: De nazi's wilden vooral ook sociaal overkomen. Vandaar dat zij hun georganiseerde jeugd (massaorganisatie) herkenbaar aan hun uniformen laten collecteren voor jeugdherbergen en tehuizen. Zo komen zij beter over dan ze in werkelijkheid zijn. Beeldelement: lieve stralende lach van een meisje gekleed in het uniform van de BDM, dat blijmoedig collecteert voor jeugdherbergen en tehuizen. / BDM is een massaorganisatie. Dat kun je zien aan het uniform.
No. 4	<u>V genocide als gevolg van discriminatie en racisme</u>	Uitleg: De Nazi's zagen de joden als parasieten. Deze plaag moest verwijderd worden. Het meisje Settela Steinbach kijkt voor het laatst naar buiten voor de deuren van de treinwagon gesloten werden op station van Westerbork Beeldelement: goederenwagon en met krijt no. 6 geschreven
No. 5	<u>III. crisis van het wereldkapitalisme</u>	Uitleg: Cartoon geeft aan dat de crisis, ontstaan in VS, doorsloeg naar alle delen in de wereld. Ook in NL. met grote werkloosheid tot gevolg Beeldelement: stijging van werkloosheid boven 100.000 man
No. 6	<u>II + V totalitair regime nationaal-socialisme en de bezetting van NL</u>	Uitleg: NL werd in 1940 door Nazi-Duitsland aangevallen en bezet. Beeldelement: Het kind (Beatrix) op de arm en de moeder (Juliana) kijken blij in 1939. In 1941 is Oranje vervangen door Seyss Inquart en de Ielijke NSB baby Mussert.
No. 7	<u>II totalitair regime in praktijk gebracht → nationaalsocialisme + III crisis van het wereldkapitalisme</u>	Uitleg: Een totalitair regime als het nationaalsocialisme in Nazi-Duitsland had een dictator (Hitler), die het voor het zeggen had. Hitler dacht o.a. door een oorlogseconomie de werkloosheid terug te dringen/ aanhang te krijgen door populaire maatregelen te treffen/ belastingverlaging/steun aan de landbouwsector Beeldelement: Hitler blaast zeepbellen. Zijn maatregelen waren nergens op gebaseerd/ Hitler is een nationaalsocialistische engel
No. 8	<u>VI Duitse bezetting + VII betrokkenheid van burgers en</u>	Uitleg: NL werd in 1940 door Nazi-Duitsland aangevallen en bezet. Als straf voor de spoorwegstaking, besloten de Duitsers

		<p><u>geen voedsel en brandstof door te laten. Met als gevolg dat het noordelijke deel van NL dat nog niet bevrijd was de Hongerwinter doormaakte.</u></p> <p>Beeldelement: <u>Op de hond staat 'honger'. Het is winter en mensen proberen nog wat hout te sprokkelen om het wat warm te kunnen krijgen.</u></p>
<u>No. 9</u>	<u>VII verwoesting door massavernietigingswapens en betrokkenheid van burgers</u>	<p>Uitleg: <u>Om NL te dwingen zich over te geven en de oorlog niet langer te laten duren, hebben de Duitsers Rotterdam gebombardeerd. Dat was een burgerdoel. Dus mensen die zich niet kunnen verdedigen</u></p> <p>Beeldelement: <u>De straat in Rotterdam op de foto is gebombardeerd in 1940 en ligt in puin.</u></p>

← Met opmaak: Opdrachten 1, Meerdere niveaus + Niveau: 2 + Nummeringopmaakprofiel: 1, 2, 3, ... + Beginnen bij: 1 + Uittijning: Links + Uitgelijnd op: 0 pt + Tab na: 42,55 pt + Inspringen op: 42,55 pt

96.2

	Primair/ secundair [P/S]	Standplaats- gebondenheid [+ / ± / -]	Representatief voor...
Bron 1	P. want de maker van de cartoon was ooggetuige van het liberale kapitalisme tv industrialisatie	+ want het is een subjectieve bron. De maker is tegen het kapitalisme. Hij geeft dus duidelijke zijn mening.	Representatief voor de arbeiders of iemand die aan de kant van de arbeiders staat
Bron 2	P. want de maker van het affiche was ooggetuige van nazi-Duits-land	+ want het is het film-affiche van de film de eeuwige jeugd, waarmee de nazi's joden als parasieten wilden afbeelden	Representatief voor de nationaalsocialisten, die uitgingen van een rassenleer
Bron 3	P. want de maker van het affiche was ooggetuige, hij leefde en werkte in Nazi-Duitsland	+ want de maker wil de nationaalsocialistische boodschap (propaganda) duidelijk maken	Representatief voor de nationaalsocialisten, die voor de ideeën zijn van BDM staan en die aan de man willen brengen
Bron 4	P. de maker van deze foto's was getuige van het inladen van de wagons met joden en zigeuners in Westerbork	- want de foto's geven zonder al te veel beïnvloedingsmiddel het inladen en wegvoeren van mensen uit Westerbork weer	Representatief voor de aanhangers van de nationaal-socialistische ideologie / NSB
Bron 5	P. de tekenaar was ooggetuige van de gevolgen van de beurskrach in 1929	+ want de tekenaar wil met zijn tekening duidelijk maken dat het aantal werklozen veel te hoog oploopt en hiermee spreekt hij de overheid aan.	Representatief voor alle mensen die hun werk al verloren hebben en/of hun baan dreigen te verliezen of er bang voor zijn.
Bron 6	P. de tekenaar was ooggetuige van het feit dat NL onder de	+ want de tekenaar wil duidelijk maken dat de bezetting slecht is en dat het goed was in NL	Representatief voor het grootste deel van het NL volk, dat grote afkeer had van de bezetting van NL
Bron 7	P. de tekenaar was ooggetuige van het nazi-bewind onder Hitler	+ want de tekenaar geeft hier zijn mening over de politiek van Hitler. (zeepbellen politiek)	Representatief voor alle tegenstanders van het nationaalsocialisme/ de kapitalisten, die niet geloofden in steun aan landbouw
Bron 8	P. de tekenaar was ooggetuige van de hongersnood in NL	+ want de tekenaar geeft zijn mening over de hongersnood die er in de winter 44-45 ontstond	Representatief voor het overgrote deel van de hele NL bevolking
Bron 9	P. de fotograaf was ooggetuige van de gevolgen van het bom-bardement op R'dam	- want de fotograaf geeft eigenlijk geen mening, maar probeert de situatie weer te geven	Representatief voor..... de aanpak van de nazi's om burgerdoelen gewoon ook op te nemen in het aanvalsplan

Met opmaak: Standaard

Met opmaak: Kop 1, Spatiëring tussen Aziatische en Latijnse tekst niet aanpassen

Met opmaak: Kop 2, Spatiëring tussen Aziatische en Latijnse tekst niet aanpassen

Met opmaak: Nederlands (standaard)

Met opmaak: Meerdere niveaus + Niveau: 1 + Nummeringopmaakprofiel: 1, 2, 3, ... + Beginnen bij: 1 + Uitlijning: Links + Uitgelijnd op: 0 pt + Tab na: 42,55 pt + Inspringen op: 42,55 pt

Met opmaak: Meerdere niveaus + Niveau: 2 + Nummeringopmaakprofiel: 1, 2, 3, ... + Beginnen bij: 1 + Uitlijning: Links + Uitgelijnd op: 0 pt + Tab na: 42,55 pt + Inspringen op: 42,55 pt

16 Het Midden-Oosten in de moderne tijd (deel twee)

16.1 Inleiding

97 Het Israëlisch-Palestijns conflict en de macht van de olie

97.1 GB, F

97.2 De Koude Oorlog

98 Het bundelen van de Arabische krachten, dus over de nationale grenzen heen

98.1 Leidende rol

99 Eenheid en bescherming

99.1 Dit panarabisme is zowel gericht op toekomstige krachtenbundeling als op afrekening met het (recente) verleden, toen de verdeelde Arabische wereld onder controle kwam van het Ottomaanse Rijk en westerse mogendheden

99.2 EU (situatie 2001, met uitbreiding 2005), NAFTA = Noord-Amerika, ASEAN = Zuidoost-Azië. Verder zelf doen

100 Arabische wereld inklemmen door westflank (Turkije, Israël en Egypte) en oostflank (Iran en Pakistan)

100.1 Steun aan Palestijnen en panarabisten. Ondernijning feodale vorstendommen die kiezen voor het westen. Anti-westers verbinden met anti-imperialisme

101 Populariteit USSR onder Arabieren; USA tegenover GB en F. Egypte kiest USSR-kant

101.1 Arabische socialisten (panarabisten)

101.2 Machtswisselingen ten gunste van panarabisten in Syrië, Irak en Jemen. Egypte wordt leidend land

101.3 Versterking positie Israël, versterking macht USA door verzwakking panarabisten

101.4 Palestijns-Arabisch conflict komt centraal te staan: Arabieren laten Palestijnen de kastanjes uit het vuur halen. Westen komt in dilemma: olie of Israël

101.5 Joden zijn in staat zich met succes te verdedigen. Zelfbewustzijn na Holocaust: Israël als therapie

101.6 Geschreven en ongeschreven: primaire born; standplaatsgebondenheid +, dus subjectief; representatief voor heersende houding in Nederland en de zionisten

16.2.1 De Zesdaagse oorlog

102 Opkomst Palestijns nationalisme en steeds méér binnen de Koude Oorlog

102.1 Israël : teruggave land in ruil voor erkenning

Arabisch: radicale en conservatieve Arabische staten nader tot elkaar 'de drie 'nee's'

Internationale gemeenschap: land in ruil voor vrede

Palestijnen: PLO en Al-Fatah gewapende strijd bevrijding Palestijnse vaderland en terreur

102.2 Israël: wel 1a + 1b, maar 2b niet, aangezien dat de homogeniteit in de Israëlische gebied zou belemmeren

Arabisch: niet 1b + 2c, aangezien zij de vestiging van een Israëlische staat onrechtmatig vinden; 2b wel

Internationale gemeenschap: staat achter de gehele resolutie, want de kern is 'land in ruil voor vrede'

Palestijnen: niet 1a + 1b + 2b (willen geen Israëlische staat), wel 2b

103 →

103.1

vanaf het moment dat het oude stadsdeel van Jeruzalem met de Klaagmuur in Israëlische handen was gevallen, zou dit deel van de stad nooit meer uit handen gegeven worden.

103.2 Standplaatsgebondenheid +

103.3 Representatief voor hoe de meerderheid van de Israëliërs staan tov het oude Jeruzalem, m.n. de Klaagmuur.

104 →

104.1 Religieuze-zionistische claim

104.2 Bron 1 = emotionele gronden; Bron 2 = politiek, strategische grond

104.3 →

Met opmaak: Meerdere niveaus + Niveau: 1 + Nummeringopmaakprofiel: 1, 2, 3, ... + Beginnen bij: 1 + Uittijning: Links + Uitgelijnd op: 0 pt + Tab na: 42,55 pt + Inspringen op: 42,55 pt

Met opmaak: Meerdere niveaus + Niveau: 2 + Nummeringopmaakprofiel: 1, 2, 3, ... + Beginnen bij: 1 + Uittijning: Links + Uitgelijnd op: 0 pt + Tab na: 42,55 pt + Inspringen op: 42,55 pt

Met opmaak: Meerdere niveaus + Niveau: 1 + Nummeringopmaakprofiel: 1, 2, 3, ... + Beginnen bij: 1 + Uittijning: Links + Uitgelijnd op: 0 pt + Tab na: 42,55 pt + Inspringen op: 42,55 pt

Met opmaak: Meerdere niveaus + Niveau: 2 + Nummeringopmaakprofiel: 1, 2, 3, ... + Beginnen bij: 1 + Uittijning: Links + Uitgelijnd op: 0 pt + Tab na: 42,55 pt + Inspringen op: 42,55 pt

Met opmaak: Meerdere niveaus + Niveau: 1 + Nummeringopmaakprofiel: 1, 2, 3, ... + Beginnen bij: 1 + Uittijning: Links + Uitgelijnd op: 0 pt + Tab na: 42,55 pt + Inspringen op: 42,55 pt

Met opmaak: Meerdere niveaus + Niveau: 2 + Nummeringopmaakprofiel: 1, 2, 3, ... + Beginnen bij: 1 + Uittijning: Links + Uitgelijnd op: 0 pt + Tab na: 42,55 pt + Inspringen op: 42,55 pt

Met opmaak ... [17]

Met opmaak ... [18]

Met opmaak: Kop 3, Spatiëring tussen Aziatische en Latijnse tekst niet aanpassen

Met opmaak: Nederlands (standaard)

Met opmaak ... [19]

Met opmaak ... [20]

Met opmaak: Inspringing: Links: 42,55 pt

Met opmaak ... [21]

Met opmaak: Inspringing: Links: 42,55 pt

Met opmaak ... [22]

Met opmaak ... [23]

Met opmaak ... [24]

Met opmaak ... [25]

- 104.3.1 Minderheid = ideologischxh bevlogen; meerderheid = levensstandaard- kolonisten
- 104.3.2 Xxx
- 104.3.3 Hoog gelegen domineert de Joodse nederzetting het omringende land, waar de Palestijnen werken
- 104.3.4 M.n. bij bron 2 van vraag 104, de foto laat de welvaart van de Joodse nederzetting in Palestijns gebied duidelijk zien. Tegen de hoog gelegen grote, witte huizen steekt het Palestijnse boeren echtpaar schril af.

- 105 Groei van verzetbewegingen als Al-Fatah en PLO
- 105.1 →
- 105.1.1 xxx
- 105.1.2 Gewelddadiger
- 105.1.3 Terreur

- 106 →
- 106.1 VS werd door Arabische staten gezien als de vriend van Israël, verbreken vna diplomatieke betrekkingen
- 106.2 SU helpt Egypte en Syrië en verbreekt de diplomatieke betrekkingen met Israël
- 106.3 SU

16.2.2 Verdere radicalisering en terreur

- 107 →
- 107.1 Geschreven, secundair, informatief, standplaatsgebondenheid matig
- 107.2 Xxx
- 107.3 Sportiviteit (stadion) ←→ terreur
- 107.4 →
- 107.4.1 Gevaar kan overal toeslaan (pistolen met verschillende doelen in Europa)
- 107.4.2 →
- 107.4.3 'rechtvaardiging' voor het Israëlische optreden
- 107.4.4 Xxx

16.3 Nieuwe verhoudingen in het Midden-Oosten

16.3.1 Israël, Egypte en de Palestijnen

- 108 Anwar Sadat
- 108.1 Camp David
- 108.2 Begin, Carter en Sadat

- 109 →
- 109.1 Israël moet gebied prijsgeven. Westen ervaart voor het eerst Arabische olie-macht
- 109.2 Camp Dvid. Egypte terug in westerse kamp = herstel van de westflank Turkije-Israël-Egypte. SU is dus de internationale verliezer.
- 109.3 Arafat sprak als 'de enige legitieme vertegenwoordiger van het Palestijnse volk' de Algemene Vergadering van de VN toe + De PLO kreeg de status van waarnemer bij de VN
- 109.4 Sterke onderhandelingspositie

16.3.2 Israël, Palestijnen, Libanon en Syrië

- 110 Ontwrichting en burgeroorlog

- 111 →
- 111.1 Xxx
- 111.2 Aftreden als minister van defensie

- 112 →
- 112.1 Bron 1 representatief vòòr veteranen van vredesmissies; Bron 2 niet representatief
- 112.2 Peace-keeping versus peace-enforcing
- 113 →
- 113.1 Veel Joodse nederzettingen aan de grens met Libanon en Golan
- 113.2 (on)geschreven; secundair; objectief = standplaatsgebondenheid –

16.3.3 De toenemende betekenis van de Arabische olie

- 114 Belangenbehartiging tegenover westelijke oliemaatschappijen en westerse staten
- 114.1 Productieverlaging → prijsverhoging
- 114.2 OPEC ontbeert technologie en afzetmarkten. Daardoor afhankelijk van westen. Ook door royalty's.

- 115 1973: Jom Kippoer-oorlog 1979: eerste Golf-oorlog
- 115.1 Grafiek laat plotselinge stijging zien in 1973 en in 1979

- 116 Midden-Oosten bezit grootste (bijna 2/3) van de strateische oliereserves
- 116.1 Olietechnologie, militaire technologie, afzetmarkten, roylaty's, politieke verdeeldheid

- 117 Controle over de Perzische olie + veiligheid staat Israël
- 117.1 2 is gevolg van 1
- 117.2 Bron 3 machtsovername in Iran door ayatollah Khomeiny = gebeurtenis; Bron 1 = reden; Bron 4 = oorzaak

16.3.4. Kansen op vrede in het Israëlich-Palestijns conflict

- 118 xxx
- 118.1 xxx
- 118.2 xxx

- 119 grote rol. De meeste Palestijnen wonen buiten de westelijke Jordanoever en Gaza
- 119.1 geschreven, secundair, objectief → standplaatsgebondenheid laag

- 120 xxx

- 121 ongeschreven, waarschijnlijk primair, subjectief → standplaatsgebondenheid hoog, representatief voor het Palestijnse standpunt
- 121.1 De cartoonist heeft willen duidelijk maken dat de staat Israël (in de groot afgebeelde Sharon) de controle heeft over de Westbank (beeldelement: een zitbank) en de Palestijnen (beeldelement: de persoon van Arafat) vrijwel geen zeggenschap hebben in de Westbank (beeldelement: kleine Arafat, die maar een heel klein plaatsje heeft)

- 122 Palestijnse vluchtelingen, een onafhankelijke en zelfstandige Palestijnse staat, status van Jeruzalem, stoppen van terreur .....
- 122.1 Xxx

16.3.5 Iran, Irak en Afganistan

- 123 Irak-Iranoorlog (de eerste Golfoorlog; Russische militaire interventie in Afghanistan; de tweede Golfoorlog; de derde Golfoorlog.
- 124 Islamitische revolutie in Iran. Pro-westerse sjah van Perzië vertrekt en onder leiding van ayatollah Khomeiny komt er een bewind van fundamentalistische islamieten.
- 124.1 Met het wegvallen van Iran is de oostelijke flank van het Midden-Oosten niet meer onder Amerikaanse controle.
- 124.2** Samen met de Amerikanen geven zij ruimte voor Irak-Iranoorlog en militaire hulp aan communistisch regime in Afghanistan
- 125 →
- 125.1 9/11
- 125.2 Taliban ging niet in op de door Amerika gestelde eisen (o.a. uitlevering van Osama Bin Laden)
- 125.3 Humanitaire hulp
- 125.4 Strijd voor vrede en vrijheid
- 126 →
- 126.1 Iran, Irak, Noord-Korea
- 126.2 Mogelijke aanval op VS of haar bondgenoten
- 127 →
- 127.1 De Amerikanen worden gezien als de bringers van onrechtvaardigheid en lees ook opnieuw over de Mahdi aan het begin van dit thema Het Midden-Oosten. Ahmadinejad blijkt een overtuigt gelovige te zijn in de terugkeer van de Mahdi.
- 128 Brief gaat vrijwel niet in op de atoomproblematiek, dus wordt de brief verder als afgedaan beschouwd. Citaat: "“Er staat niets in wat doet vermoeden dat wij op een andere koers zitten dan waar wij op zaten voor wij deze brief kregen", zei Rice, die later maandag in New York meer dan twee uur lang achter gesloten deuren met andere permanente leden van de VN-Veiligheidsraad overleg voerde over Iran en zijn atoomprogramma.
- 128.1 Oproep om samen de wereld te verbeteren
- 129 Bijv. toevoeging van de laatste religieuze ontwikkelingen binnen de Islamitische staat Iran
- 129.1 Bron bij opdr. 125: bruikbaar voor de houding van VS (Bush jr), betrouwbaar: de bron is afkomstig uit de krant 'de Gazet van Antwerpen' = informatief (controleerbare citaten en mening = commentaar)
Geschreven bron bij opdr. 126: citaat uit state of the nation. Bruikbaar vòòr begrijpen van de houding van de regering-Bush. Betrouwbaar: controleerbaar, maar zeer hoge standplaatsgebondenheid
- 130 xxx

Met opmaak: Meerdere niveaus + Niveau: 2 + Nummeringopmaakprofiel: 1, 2, 3, ... + Beginnen bij: 1 + Uitlijning: Links + Uitgelijnd op: 0 pt + Tab na: 42,55 pt + Inspringen op: 42,55 pt

Met opmaak: Inspringing: Links: 42,55 pt, Eerste regel: 42,55 pt

Met opmaak: Inspringing: Links: 6,55 pt, Eerste regel: 36 pt

X

← Met opmaak: Inspringing: Links:
0 pt, Verkeerd-om: 42,55 pt

Pagina 12: [1] Met opmaak	H.A. Lander	15-10-2008 16:12:00
Meerdere niveaus + Niveau: 1 + Nummeringopmaakprofiel: 1, 2, 3, ... + Beginnen bij: 1 + Uitlijning: Links + Uitgelijnd op: 0 pt + Tab na: 42,55 pt + Inspringen op: 42,55 pt		
Pagina 12: [2] Met opmaak	H.A. Lander	15-10-2008 15:45:00
Meerdere niveaus + Niveau: 2 + Nummeringopmaakprofiel: 1, 2, 3, ... + Beginnen bij: 1 + Uitlijning: Links + Uitgelijnd op: 0 pt + Tab na: 42,55 pt + Inspringen op: 42,55 pt		
Pagina 12: [3] Met opmaak	H.A. Lander	15-10-2008 15:49:00
Meerdere niveaus + Niveau: 1 + Nummeringopmaakprofiel: 1, 2, 3, ... + Beginnen bij: 1 + Uitlijning: Links + Uitgelijnd op: 0 pt + Tab na: 42,55 pt + Inspringen op: 42,55 pt		
Pagina 12: [4] Met opmaak	H.A. Lander	15-10-2008 15:49:00
Meerdere niveaus + Niveau: 2 + Nummeringopmaakprofiel: 1, 2, 3, ... + Beginnen bij: 1 + Uitlijning: Links + Uitgelijnd op: 0 pt + Tab na: 42,55 pt + Inspringen op: 42,55 pt		
Pagina 13: [5] Met opmaak	H.A. Lander	15-10-2008 16:43:00
Meerdere niveaus + Niveau: 2 + Nummeringopmaakprofiel: 1, 2, 3, ... + Beginnen bij: 1 + Uitlijning: Links + Uitgelijnd op: 0 pt + Tab na: 42,55 pt + Inspringen op: 42,55 pt		
Pagina 13: [6] Met opmaak	H.A. Lander	15-10-2008 16:56:00
Inspringing: Eerste regel: 42,55 pt, Afstand Na: 3 pt, Spatiëring tussen Aziatische en Latijnse tekst aanpassen, Spatiëring tussen Aziatische tekst en nummers aanpassen		
Pagina 14: [7] Met opmaak	H.A. Lander	15-10-2008 17:08:00
Meerdere niveaus + Niveau: 2 + Nummeringopmaakprofiel: 1, 2, 3, ... + Beginnen bij: 1 + Uitlijning: Links + Uitgelijnd op: 0 pt + Tab na: 42,55 pt + Inspringen op: 42,55 pt		
Pagina 14: [8] Met opmaak	H.A. Lander	15-10-2008 17:13:00
Meerdere niveaus + Niveau: 1 + Nummeringopmaakprofiel: 1, 2, 3, ... + Beginnen bij: 1 + Uitlijning: Links + Uitgelijnd op: 0 pt + Tab na: 42,55 pt + Inspringen op: 42,55 pt		
Pagina 14: [9] Met opmaak	H.A. Lander	15-10-2008 17:13:00
Meerdere niveaus + Niveau: 2 + Nummeringopmaakprofiel: 1, 2, 3, ... + Beginnen bij: 1 + Uitlijning: Links + Uitgelijnd op: 0 pt + Tab na: 42,55 pt + Inspringen op: 42,55 pt		
Pagina 14: [10] Met opmaak	H.A. Lander	15-10-2008 17:18:00
Meerdere niveaus + Niveau: 2 + Nummeringopmaakprofiel: 1, 2, 3, ... + Beginnen bij: 1 + Uitlijning: Links + Uitgelijnd op: 0 pt + Tab na: 42,55 pt + Inspringen op: 42,55 pt		
Pagina 14: [11] Met opmaak	H.A. Lander	15-10-2008 17:19:00
Meerdere niveaus + Niveau: 1 + Nummeringopmaakprofiel: 1, 2, 3, ... + Beginnen bij: 1 + Uitlijning: Links + Uitgelijnd op: 0 pt + Tab na: 42,55 pt + Inspringen op: 42,55 pt		
Pagina 14: [12] Met opmaak	H.A. Lander	15-10-2008 17:19:00
Meerdere niveaus + Niveau: 2 + Nummeringopmaakprofiel: 1, 2, 3, ... + Beginnen bij: 1 + Uitlijning: Links + Uitgelijnd op: 0 pt + Tab na: 42,55 pt + Inspringen op: 42,55 pt		
Pagina 14: [13] Met opmaak	H.A. Lander	15-10-2008 17:23:00
Meerdere niveaus + Niveau: 1 + Nummeringopmaakprofiel: 1, 2, 3, ... + Beginnen bij: 1 + Uitlijning: Links + Uitgelijnd op: 0 pt + Tab na: 42,55 pt + Inspringen op: 42,55 pt		
Pagina 14: [14] Met opmaak	H.A. Lander	15-10-2008 17:23:00
Meerdere niveaus + Niveau: 1 + Nummeringopmaakprofiel: 1, 2, 3, ... + Beginnen bij: 1 + Uitlijning: Links + Uitgelijnd op: 0 pt + Tab na: 42,55 pt + Inspringen op: 42,55 pt		
Pagina 14: [15] Met opmaak	H.A. Lander	15-10-2008 17:23:00
Meerdere niveaus + Niveau: 2 + Nummeringopmaakprofiel: 1, 2, 3, ... + Beginnen bij: 1 + Uitlijning: Links + Uitgelijnd op: 0 pt + Tab na: 42,55 pt + Inspringen op: 42,55 pt		
Pagina 14: [16] Met opmaak	H.A. Lander	15-10-2008 17:23:00

Meerdere niveaus + Niveau: 3 + Nummeringopmaakprofiel: 1, 2, 3, ... + Beginnen bij: 1 + Uitlijning: Links + Uitgelijnd op: 0 pt + Tab na: 42,55 pt + Inspringen op: 42,55 pt

Pagina 18: [17] Met opmaak **H.A. Lander** **15-10-2008 17:58:00**

Meerdere niveaus + Niveau: 1 + Nummeringopmaakprofiel: 1, 2, 3, ... + Beginnen bij: 1 + Uitlijning: Links + Uitgelijnd op: 0 pt + Tab na: 42,55 pt + Inspringen op: 42,55 pt

Pagina 18: [18] Met opmaak **H.A. Lander** **15-10-2008 17:58:00**

Meerdere niveaus + Niveau: 2 + Nummeringopmaakprofiel: 1, 2, 3, ... + Beginnen bij: 1 + Uitlijning: Links + Uitgelijnd op: 0 pt + Tab na: 42,55 pt + Inspringen op: 42,55 pt

Pagina 18: [19] Met opmaak **H.A. Lander** **15-10-2008 18:07:00**

Meerdere niveaus + Niveau: 1 + Nummeringopmaakprofiel: 1, 2, 3, ... + Beginnen bij: 1 + Uitlijning: Links + Uitgelijnd op: 0 pt + Tab na: 42,55 pt + Inspringen op: 42,55 pt

Pagina 18: [20] Met opmaak **H.A. Lander** **15-10-2008 18:07:00**

Meerdere niveaus + Niveau: 2 + Nummeringopmaakprofiel: 1, 2, 3, ... + Beginnen bij: 1 + Uitlijning: Links + Uitgelijnd op: 0 pt + Tab na: 42,55 pt + Inspringen op: 42,55 pt

Pagina 18: [21] Met opmaak **H.A. Lander** **15-10-2008 21:53:00**

Meerdere niveaus + Niveau: 2 + Nummeringopmaakprofiel: 1, 2, 3, ... + Beginnen bij: 1 + Uitlijning: Links + Uitgelijnd op: 0 pt + Tab na: 42,55 pt + Inspringen op: 42,55 pt

Pagina 18: [22] Met opmaak **H.A. Lander** **15-10-2008 22:03:00**

Meerdere niveaus + Niveau: 1 + Nummeringopmaakprofiel: 1, 2, 3, ... + Beginnen bij: 1 + Uitlijning: Links + Uitgelijnd op: 0 pt + Tab na: 42,55 pt + Inspringen op: 42,55 pt

Pagina 18: [23] Met opmaak **H.A. Lander** **15-10-2008 22:03:00**

Meerdere niveaus + Niveau: 2 + Nummeringopmaakprofiel: 1, 2, 3, ... + Beginnen bij: 1 + Uitlijning: Links + Uitgelijnd op: 0 pt + Tab na: 42,55 pt + Inspringen op: 42,55 pt

Pagina 18: [24] Met opmaak **H.A. Lander** **15-10-2008 22:04:00**

Standaard, Inspringing: Links: 42,55 pt, Spatiëring tussen Aziatische en Latijnse tekst niet aanpassen, Spatiëring tussen Aziatische tekst en en nummers niet aanpassen

Pagina 18: [25] Met opmaak **H.A. Lander** **15-10-2008 22:05:00**

Meerdere niveaus + Niveau: 2 + Nummeringopmaakprofiel: 1, 2, 3, ... + Beginnen bij: 1 + Uitlijning: Links + Uitgelijnd op: 0 pt + Tab na: 42,55 pt + Inspringen op: 42,55 pt